

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У ФОКУСІ ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕГІТИМНОСТІ: Миследіяльність інтерпретація

Наукові праці МАУП, 2007, вип. 2(16), с. 89–92

*Здійснена миследіяльністьна інтерпретація державної політики як процесу ви-
роблення суспільного порядку на основі конституції, шляхом адекватної реалізації
головних засобів забезпечення політичної легітимності.*

Державна політика потребує врахування високого динамізму суспільних процесів, які характеризуються швидкою зміною ситуацій, невизначеністю, непередбачуваністю, кризовим станом як самих подій, так і їх наслідків, що спостерігається у політичній реальності сучасної України. Це вимагає поглиблення пізнання політичної реальності, для чого може прислужитися реалізація методу миследіяльності інтерпретації державної політики з урахуванням досягнень сучасної “теорії політичної легітимності” [2].

Актуальність цієї проблеми має теоретичне і практичне значення для вирішення проблеми латентної кризи легітимності державної влади і політичної легітимності Конституції в Україні. Взаємодія і взаємозв'язок, які ми спостерігаємо, між кризою політичних структур і процесів, з одного боку, і кризою політичної легітимності Конституції — з іншого, зумовлені в Україні тим, що зростаючий динамізм трансформації політичної системи суспільства пов'язаний як з посилюючої економізацією політичних рішень, що виявилось у загостренні політичної боротьби за ключові посади в державі та її політичний курс, так і з політичною кризою верхів, частину яких не влаштовує перспектива створення парламентської республіки на широкий демократичний основі політичного конституціоналізму. Головним джерелом цієї кризи є гостра суперечність між національними (суспільними) інтересами та низькою якістю сучасної української політичної системи, державної політики. Передусім ця криза ґрунтується на відносинах відчуження між суспільством і політич-

ною системою, яке чітко виражено у конфлікті між вищими органами державної влади.

Відносини відчуження беруть початок з радянських часів. Українська політична система за роки незалежного існування тільки модернізувала це відчуження, яке у повний голос заявило про себе невдалою спробою здійснити державний переворот (2001), “помаранчевою революцією” (2004), подіями 2007 року, які лише поглибили кризу політичної легітимності інститутів держави, Конституції України, що виникла з моменту їх створення. Наявна ситуація свідчить про нагальну потребу дати характеристику головних засобів забезпечення політичної легітимності державної влади, конституції, які також є головними засобами державної політики.

В умовах політичної та конституційної кризи, що характеризує політико-правову реальність України, значно активізувалися партійно-політична комунікація, політична кооперація і пошук збалансованих рішень політичних сил. Усі ці політичні процеси здебільше обирають форму політичного ринку з характерними ринковими відносинами між попитом і пропозицією, які опосередковуються не тільки і не стільки грошима як узагальненим символічним засобом (медіумом) комунікації, скільки мовою, інститутом державної влади, державним управлінням, “духом держави”. Завдяки цьому соціально-політичні взаємодії (інтерації) в суспільстві характеризуються своєю особливою, самостійною якістю, характерною для політичного ринку, — відносинами попиту і пропозиції, важливою складовою яких є гроші. Це дає

можливість по-новому інтерпретувати державну політику, зважаючи на необхідність забезпечення політичної легітимності конституції.

Гроші є ресурсом і символічним стимулом, з допомогою якого у сфері його дій можна спонукати депутата, політика, державного діяча, взагалі політичного суб'єкта економічними перевагами, що мають певний грошовий еквівалент. Політична історія дає багато свідчень щодо вірності цього ствердження. Так створення Євросоюзу бере початок не в ініціативних політичних рішеннях з боку політиків Франції та Німеччини, а в секретному плані, що був розроблений та реалізований державним департаментом США. Він передбачав стимулювання грошима дій політиків цих країн, що спочатку сприяло створенню Європейського об'єднання вугілля та сталі (1951), яке з часом, шляхом об'єднання з іншими інтеграційними інститутами Європи, перетворилось у політичний союз — ЄС (1992–1993).

Другим головним засобом забезпечення політичної легітимності державного устрою та Конституції є мова. За допомогою цього засобу можна добитися від політичного суб'єкта відповідного розуміння або через нього постає можливість таких політичних феноменів, як символічна влада і символічний капітал, через які розкривається сутність символічної державної політики [3, 101–103].

Мовний вплив є узагальнюючим засобом асоціювання, з допомогою якого у сфері дій цього засобу можна спонукати політичних суб'єктів, які володіють коопераційними здібностями, до співпраці та партнерства, або навпаки.

Третім системоутворюючим засобом забезпечення політичної легітимності державного устрою та Конституції є інститут державної влади як складової змісту державної політики. З її допомогою можна примусити політичних суб'єктів, які керуються раціональними мотивами, підкоритися, навіть коли підпорядкування йде врозріз з їх намірами або нагтовхується на їх пряму протидію. Така можливість має позитивну перспективу для своєї реалізації, коли інститут державної влади має у своєму розпорядженні достатньо ресурсів для здійснення своїх намірів або планів відповідно до норм діючої Конституції.

Четвертим, специфічним і дуже важливим засобом забезпечення політичної легітимності державного устрою та Конституції є державне управління, яке реалізує державну політику, базуючись на конституційних принципах.

П'ятий засіб, під яким розуміємо “дух держави” [1, 315], — “це позитивні знання, позитивні

почуття та позитивні оцінки членів суспільства існуючої політичної системи” [2, 215].

Політична легітимність державного устрою, Конституції, за Гегелем, отримує свою тотожність з “духом держави”.

Гроші, мова, державна влада, державне управління, “дух держави” символічно співвіднесені з товарами і послугами, розумінням і згодою, співробітництвом і підтримкою, пануванням і підпорядкуванням. Однак з двох боків можливі незалежні одна від одної варіації. У цьому полягає причина того, що всі узагальнюючі символічні засоби комунікації (медіуми) знаходяться під впливом ціннісних коливань. Скільки політичних товарів і послуг, скільки розуміння і порозуміння, яке співробітництво і підтримка, які рішення та готовність підпорядкуватися можуть бути отримані, досягнуті та реалізовані з допомогою тої або іншої суми грошей, з допомогою тої або іншої, оформленої в мові, аргументації, з допомогою того або іншого символічного капіталу, тої або іншої форми використання державної влади, державного управління та “духу держави” — завжди залишається питанням відкритим, оскільки відповідь на нього може визначатися ситуативно, а тому завжди є спокуса для політичного суб'єкта діяти поза рамками правового поля, тобто порушувати Конституцію. Мало того, у будь-який час можуть виникати ціннісні коливання та їх деформація, що може трансформувати ідею і свідомість розумного щодо державної політики у питаннях державного будівництва тою мірою, якою воно розвинуто в українського народу. Народ повинен чітко розуміти, що державна політика, державний устрій відповідають його праву, конституційним положенням. Інакше вони можуть мати лише зовнішній характер, а внутрішня сутність не матиме ні значення, ні цінності.

Для державної політики це означає, що вона буде більш складною і більше зазнаватиме криз, якщо динамічніше і швидкіше змінюватиметься кон'юнктура ринків, як це відбувається в галузі економіки, а також за рахунок того, що в політичній сфері все більший динамізм отримують міжпартійна конкуренція, політична комунікація, політичне співробітництво і підтримка, а також процеси прийняття політичних рішень і лобізм у стінах Верховної Ради, Кабінету міністрів і Секретаріату (або канцелярії) Президента, які пов'язані з “духом держави”. Державна політика і державний устрій не можуть бути продуктом тільки вільних зусиль політичних суб'єктів, які реалізують на практиці абстрактні моделі. Вони

мають відповідати тій головній ідеї, що віками живе у глибинах свідомості народу.

Щоб добре зрозуміти всю складність державної політики, потрібно уточнити її поняття у фокусі сучасного розуміння політичної легітимності, яка, на нашу думку, є основною характеристикою її змісту, тією характеристикою, що інтегрує всі засоби і спрямовує їх на забезпечення національних (суспільних) інтересів.

Зазначимо, що існуючі визначення поняття “державна політика” є деякою підміною предмета визначення — власне політики з її цілями і методами здійснення і цілковитим ігноруванням її основного питання: чи легітимна ця політика, чи відповідає вона “духу держави”? Можна стверджувати, що інтерпретація державної політики без урахування політичної легітимності державної влади, особливо політичної легітимності Конституції, взагалі не є конструктивною, оскільки виходить за рамки демократичної парадигми права. Легітимною державна політика буде тільки тоді, коли інститут державної влади має демократичну, правову, конституційну природу, тобто базується на конституційних положеннях.

За європейською традицією демократична державна влада потребує дієздатних і правомочних судів, наявності демократичних процедур, політичної системи, універсальний інститут (держава) якої формує суспільний порядок, що ґрунтується на конституційних положеннях і методах правління.

Підкреслимо, що під *сучасною державною політикою* розуміємо процес вироблення суспільного порядку на підставі конституційних положень, шляхом адекватної реалізації основних засобів забезпечення політичної легітимності.

Таке визначення поняття державної політики дає змогу стверджувати, що як соціально-політичний, організаційно-правовий і культурно-цивілізаційний феномен вона об’єктивно існує незалежно від того, як трансформуються інтереси тих чи інших соціальних груп, конкретні цілі та пріоритети уряду, державних органів, чи відповідають їх дії Конституції. При цьому потрібно чітко розуміти, що сучасна (демократична) державна політика ґрунтується на політичній легітимності державного устрою, на Конституції. Тому свідоме ігнорування або порушення конституційних норм деформує політичну легітимність Конституції, тобто є специфічним проявом політики бонапартизму.

Будь-який бонапартистський прояв впливу окремих державних органів на суспільство та його компоненти, незалежно від того, позитивний він чи негативний, подобається він нам або ні, будемо розглядати як результат здійснення конкретної державної політики, навіть коли справжні автори або натхненники цієї політики перебувають за межами цієї країни, бо вони сприяють цим порушенням норм права, передусім конституційних норм. У разі порушення норм конституції або взагалі її ігнорування державна політика є нелегітимною і недемократичною. Тоді її можна інтерпретувати як *удавану*, як таку, що є відображенням західної моделі державної політики із суспільними реаліями в умовах кризи політичної легітимності конституціоналізму нової незалежної держави.

Зауважимо, що державну політику неможливо зводити тільки до прийняття відповідних законів, указів Президента України, постанов Кабінету міністрів. Ця політика в рамках держави здійснює свій певний вплив на суб’єкти політичного ринку та його інституції, що управляють змінами і розвитком країни і регіонів, завдяки використанню широкого спектра різноманітних засобів органами державної влади і державного управління. Досить часто між центральними органами державної влади і регіональними виникають непорозуміння, оскільки не враховується специфіка конкретного регіону на конкретному етапі розвитку країни.

Зазначимо, що конституційний державний устрій України вимагає здійснювати державну політику не тільки у формально визначеному правовому полі, а й з урахуванням наявної економічної, демографічної, соціальної, культурної та політичної ситуації, що склалася в кожному регіоні країни, політичного клімату в державі, міжнародного клімату, характеру відносин зі стратегічними партнерами та ін.

Література

1. Гегель Г. Философия права. — М.: Мысль, 1990. — 524 с.
2. Дибиров А.-Н. З. Теория политической легитимности. — М.: РОССПЭН, 2007. — 272 с.
3. Політологія / За заг. ред. В. О. Храмова. — К.: ІПК, 2007. — 482 с.

Мислєдїяльнїсна інтерпретація державної політики здійснена у фокусї політичної легітимності. В Україні має місце латентна криза легітимності державної влади, політичної легітимності Конституції. Політична легітимність забезпечується такими основними засобами, як гроші, мова, інститут державної влади, державне управління, “дух держави”.

Мыследеятельностная интерпретация государственной политики осуществлена в фокусе политической легитимности. В Украине имеет место латентный кризис легитимности государственной власти, политической легитимности Конституции. Политическая легитимность обеспечивается такими главными средствами, как деньги, язык, институт государственной власти, государственное управление, “дух государства”.

The public policy is interpreted in terms of mental activity from the perspective of political legitimacy. Ukraine is now facing a latent crisis of legitimacy of the public authorities, political legitimacy of the Constitution. Political legitimacy is ensured through the following principal means: money, language, institution of public power, public administration, and “spirit of the State”.

Надійшла 12 червня 2007 р.